

миски, прикрашеної підполив'яним рослинним орнаментом і фрагменти покришок. Знайдено також фрагмент декоративної кахлі, уламок видовженої чашечки тютюнової люльки XVII—XVIII ст., листи берести і кований залізний цвях.

На глибині 3,40—3,60 м знайдені фрагменти декоративної кахлі, покритої ззовні зеленуватою поливою, горщика з трохи відхиленим назовні вінчиком з невеликим рельєфним виступом по середині та кістки тварин.

З горизонту 3,90—4,10 м походили фрагменти горщика з трохи відхиленим назовні вінчиком з невеликим рельєфним виступом по середині, прикрашеного по верхньому краю заціпами, а по горлу і тулубу — темно-коричневою хвилястою і лінійною опискою,

стінок посуду прикрашених червоно-брунатною опискою і багаторядним лінійним орнаментом по шийці і тулубу, видовженої ручки, вінчика скляної посудини та залізний загострений стрижень.

Виходячи з аналізу виявлених на різних рівнях знахідок, можна констатувати, що культурні нашарування у межах шурфу 2 до глибини понад 3 м переважно змішані, про що свідчать різночасові знахідки, зокрема, фрагменти кружального посуду, кахель, люльки XVII—XVIII ст. і знайдені поряд з ними фрагменти скляного і порцелянового посуду XIX—XX ст., а також гільз патронів стрілецької зброї 1930—40-х рр. Лише в нашаруваннях на глибині 3,40—4,10 м зафіксовано переважання знахідок винятково XVII—XVIII ст.

А. Петраускас, М. Ієвлєв, М. Хададова, О. Тарабукін

АРХЕОЛОГІЧНИЙ НАГЛЯД НА ЗЕМЕЛЬНІЙ ДІЛЯНЦІ ПО вул. КАФЕДРАЛЬНА, 3 В м. ЖИТОМИР

Житомирська експедиція ІА НАН України за участю співробітників обласного краєзнавчого музею в центральній частині м. Житомир провела роботи наглядового характеру на земельній ділянці по вул. Кафедральна, 3. Ділянка займає вершину і південно-західний схил високого підвищення корінного лівого берега р. Кам'янка. Висота над рівнем води близько 30—45 м. Територія нині належить КЗ «Житомирський обласний краєзнавчий музей». По периметру ділянка оточена парканом, у її межах розміщуються двоповерховий будинок, подвір'я, переважна частина якого покрита тротуарною плиткою, і газони. На захід і південний захід від будинку, в напрямку до краю схилу підвищення, в межах подвір'я розміщені рештки саду. Зазначена ділянка розташована в історичній частині міста. Північна і північно-західна частини входять в межі охоронної зони пам'ятки археології — городище на Замковій Горі. Північна, північно-східна, східна, південно-східна і південна частини входять в межі (менша частина) і охоронну зону (більша частина) пам'ятки археології — окольний град (посад) давнього Житомира.

У вересні 2019 р. у межах ділянки розпочалися ремонтно-реставраційні роботи. Будівельники навколо фундаменту будинку

почали розкопки траншей шириною і глибиною 1 м. Виїмка здійснювалася невеликим трактором, ґрунт складувався на внутрішньому подвір'ї, а потім завантажувався на самоскиди і вивозився у невідомому напрямку. Під час візуального огляду у зрізах стінок траншей зафіксовані виходи культурного шару, у стінках і викидах ґрунту з траншей 1, 2, 7 і 8А зібрані фрагменти кружального посуду другої половини XIII—XV ст. і XVI—XIX ст.

Дослідження цього року проводилися методом археологічного нагляду на вільних і доступних ділянках у двох частинах: внутрішній і зовнішній.

Внутрішня частина охоплює підвал будинку, безпосередньо зі східної сторони. Підвал у західній частині з різних причин був недоступним для робіт (ремонти, складування матеріалів тощо).

Зовнішня частина охоплює територію по периметру фундаменту будинку. Загалом тут з метою укріплення фундаменту закладено дев'ять траншей. При цьому на час проведення робіт були доступними траншеї 1—3 в межах внутрішнього подвір'я, траншея 8А вздовж стіни з північного заходу будинку, траншея 9А—В з північної, фасадної сторони будинку. Водночас на момент здійснення

нагляду траншей 4–6 були засипані піском і частково покриті бетонною сумішшю, а траншеї 7 і 8А покриті дерев'яними конструкціями і вздовж зовнішньої стіни залиті бетоном.

У процесі археологічного нагляду на всій площі досліджуваної території зафіксовані виходи культурного шару, у зрізах стінок траншей 1 і 9В виявлені плями заповнень давніх об'єктів, а у підвальній частині – котловани трьох об'єктів, зруйнованих у більшості під час закладки фундаменту будинку. Зібрані у межах території археологічні матеріали поділяються на п'ять хронологічних періодів.

Період I (доба енеоліту). Представлений лише фрагментом стінки ліпного посуду пізньотрипільської культури доби енеоліту – бронзи IV – III тис. до н. е. Походить із зачистки 2 північної частини траншеї 8Б.

Період II (VIII – IX ст.). Представлений фрагментами грубого, частково товстостінного, ліпного посуду лука-райковецької культури, що виявлені у зачистці 4 у зрізах східної і північної стінок східної частини траншеї 9В. Тут простежується шар темно-сірого гумусованого ґрунту з тонким прошарком чорного ґрунту з включенням вугликів потужністю 0,35–0,46 м. На жаль, культурний шар перевідкладений, оскільки разом з керамікою лука-райковецької культури знайдені фрагменти кружального посуду XVI – XIX ст. Цілком можливо, на цьому місці або поруч збереглася ділянка з культурними нашаруваннями і об'єктами доби раннього середньовіччя.

Подібну кераміку зафіксовано у підвальній частині будинку. Зокрема, у заповненні об'єкту 1 знайдено стінку товстостінного глиняного посуду, прикрашену багаторядним хвилястим орнаментом.

Цей факт цікавий тим, що артефакти цього часу донедавна знаходили лише в межах давнього дитинця на Замковій Горі. Знахідки на території околиного граду (посаду) можуть засвідчувати наявність доволі великого поселення, що охоплювало й терени Замкової Горі, або одночасне існування городища і супутнього селища, які в подальшому стали основою середньовічного міста.

Період III (друга половина XIII – XV ст.). Артефакти цього періоду поширені на всій території досліджуваної території. Представлені фрагментами вінець, стінок кружального посуду, прикрашеного лінійним або хвилястим орнаментом.

Період IV (XVI – XVIII ст.). Презентований більш широким колом предметів матеріальної культури, серед яких фрагменти кружального і скляного посуду, залізні цвяхи і фрагмент леза ножа, збройовий кремій, тютюнова люлька з рослинним орнаментом, монета «Деньга» російського карбування 1748 р., кістки тварин тощо.

Період V (XIX – XX ст.). На зазначеній ділянці в першій половині XIX ст. зведено цегляний будинок на кам'яному фундаменті, який протягом існування використовувався у різних потребах. На досліджуваній території виявлені дві смітєві ями (підвальна частина) того періоду, дві монети 1869 і 1941 рр., фрагменти глиняного, скляного і порцелянового посуду, залізні вироби, кістки тварин, уламок цегли з клеймом заводу радянського часу тощо.

Отже, були проведені роботи з археологічного нагляду в межах і навколо будинку на земельній ділянці по вул. Кафедральна, 3, виявлені в ході робіт об'єкти і знахідки засвідчують не лише цікаву й невідому сторінку з історії цієї частини міста, але й перспективність і необхідність проведення у подальшому ширших наукових досліджень.

А. Петраускас, О. Тарабукін

ОБСТЕЖЕННЯ В ОЛЕВСЬКОМУ РАЙОНІ

Житомирська експедиція ІА НАН України за участі співробітника Житомирського обласного краєзнавчого музею провела обстеження археологічних пам'яток в межах Олевського р-ну Житомирської обл. Під час досліджень оглянуті відомі пам'ятки і виявлено ряд нових: поселення відкритого типу і курганні насипи. Наведемо їх більш детальний опис.

1. Тепениця I. Курганний могильник розташований біля господарського двору на північно-західній околиці села, у лісі, з обох сторін польової ґрунтової дороги. Додатково оглянутий в кінці липня 2019 р.

2. Тепениця II. Окремий курган на південний захід від курганного могильника, у лісі. Додатково оглянутий в липні 2019 р.